СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Елена Гетова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (История на българската журналистика) с дисертационен труд на тема:

„Типология на пресата на френски език – българска и чуждестранна в България (1878 – 1944)”,

представен от Велина Красимирова Велинова, редовен докторант в катедра „История и теория на журналистиката“ към Факултета по журналистика и масова комуникация

с научен ръководител: проф. д-р Здравка Константинова

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

Дисертационният текст има за изследователски обект журналистически издания, списвани на френски език и издавани в България и в чужбина в периода след Освобождението до 1944 г. Самият избор на емпиричен материал вече подсказва приносния характер на изследването с оглед на факта, че споменатите издания не са били обект на задълбочен научен интерес. Темпоралните граници, фиксирани в заглавието на дисертацията, също са научно предизвикателство, защото в рамките на няколко десетилетия в българската история настъпват много и съществени промени както в политически, така и в социокултурен план – следосвобожденското устройство на новата държава, войните, въстанията, политическите преврати, националните катастрофи – събития, които са се оказали във фокуса на изследваните тук журналистически издания. Всичко това като фактология няма как да не се приеме като сериозно изпитание за теоретичното му структуриране и артикулиране в рамките на един дисертационен труд. Въпреки сериозността и сложността на поставената в настоящата дисертация задача – да се систематизират и типологизират непроучени до момента периодични издания на френски език, Велина Велинова е избрала резултатен научно-теоретичен подход и е приложила пълноценно проверени и доказали се в практиката научни методи и класификационни модели. В тази посока са цитирани изследванията например на Владимир Симеонов и Мария Попова – за да се приложат към емпиричния масив на дисертацията пет типоформиращи фактора. Така също са споменати тезите на Харолд Ласуел за представяне на пропагандните функции на комуникацията. Разбира се, позоваванията на изтъкнати изследователи по теория и история на журналистиката не спират до тук. Това е видно от богатия библиографски списък на цитираните в дисертацията научни източници.

Много важно за изследователския подход в дисертационния труд е съчетаването между, от една страна, типологизиращи матрици, които спомагат за класифициране на работния масив от издания, и от друга страна – удобството журналистическите материали да се поддават на исторически контекстуализации. Това удобство благоприятства и очевидната хронологическа рамка, която може да бъде и е приложена към емпиричния корпус от заглавия.

Богатството и разнообразието от политически събития в избрания времеви отрязък – 1878 – 1944 г. – подпомагат допустимостта на две научни хипотези и тяхното безпроблемно доказване в хода на дисертационното проучване – първата - за разнообразния характер на публикуваните на френски език материали в наблюдаваните издания, и втората - за политическата ориентираност и идеологическата подчиненост на почти всички (оказва се, според твърденията на дисертантката с едно изключение – (Bulletin sismographique de l'Institut

météorologique central de Bulgarie [Сеизмографски бюлетин на Централния институт по метеорология в България], София, 1905) цитирани заглавия. В този смисъл, търсейки потвърждение на зависимостта между политика и преса, на особено терминологично прецизиране в изследването на Велинова са подложени журналистическите понятия „пропаганда“, „цензура“, „манипулация“, които в посочения исторически периметър са с очевидна приложимост. Струва си да се подчертае, че Велинова приема теоретичното становище за „неутралната конотация“ на понятието „пропаганда“, което е разгледано като научно явление. Но, мисля, че със подобен научен статут в един изследователски текст като настоящата дисертация биха могли да се употребяват и другите форматиращи смисъла на изследването понятия като „цензура“ и „манипулация“.

Прилагането на познати трактовки към нов емпиричен материал крие по-малко рискове. В същото време контекстуализациите на изследваните в детайли публикации предполагат съвсем нов журналистически аспект на конфигурирани в научното пространство визии за важни исторически събития и водещи исторически личности – факт, който се откроява в изследването на Велина Велинова. Многообразието на журналистически издания, които са обект на систематизация в дисертацията предполага изнамирането както на тематичен, така и на хронологически филтър, които да прецизират потока от информация в тези 103 издания. Затова, струва ми се, истинска находка и подпомагащ хода на изследването факт е, че избраните да илюстрират отношението политика-журналистика три издания на френски език - L'Echo de Bulgarie (тематизиращо Балканските войни и Първата световна война), La Bulgarie - Деветоюнския преврат, Септемврийското въстание и Преврата на 19 май 1934 г., и La Parole Bulgare – политиката на неутралитет в началото на Втората световна война, присъединяването на Южна Добруджа, включването на България в Тристранния пакт – са всъщност не само поле за изява на симбиотичните отношения между управляваща партия и пресата на френски език, но и покриват реално целия темпорален отрязък от 1913 до 1943 г. По такъв начин се проследява една журналистическа процесуалност, която създава прецедент в историята на журналистиката – всяко следващо издание се появява непосредствено след прекъсването на предходното. Не без основание трите посочени издания са назовани от Велинова „стожери на външнополитическата пропаганда на Царство България“(Автореферат, с.11).

Когато говорим за коректност при събирането, обработката и анализа на емпиричните данни, трябва да подчертаем прецизното проучване de visu на посочените в библиографията издания. Много от тях са послужили за илюстративен материал на важни твърдения в дисертацията. И, тъй като става въпрос за преса, няма как да не обърнем внимание на визуалното оформление на изданията (цветова гама, форматиране, заглавия, илюстрации, приложения, реклами). На този аспект предстои да бъдат посветени може би още няколко страници и приложения при предстоящото публикуване на дисертацията. Библиографията в края на настоящата дисертация показва добра и целенасочена библиографска осведоменост. Когато се коментира композиционното изграждане на дисертационния текст, може да се посочат някои съвсем поправими неточности при озаглавяването на отделните глави, например – „Списък на българска периодика на чужди езици и чуждестранна в България (1878–1944)“ (с.414). В случая се изброяват изданията на френски език. И още един пример – озаглавяването в трета глава: 1.1 . В. L'Echo de Bulgarie (София, 1913–1923), където В. означава вестник, по-добре би било да се изпише цялата дума.

По отношение на езиково-стиловите качества на изложението и на степента на отклонение от книжовните граматични, правописни и пунктуационни норми – бих препоръчала при бъдещото издание на дисертацията да се потърси помощта на редактор и на професионален коректор. Това се налага във връзка със забелязани неточности от правописен характер, както и употребата на някои остарели и стилово неуместни изрази, например „на равна нога с“ (с.7) или „омаскаряване на врага“(с.11). Тъй като цитираните примери са от автореферата, тук е

мястото да посоча, че прави впечатление, че в текста на автореферата е обърнато много повече внимание на първа и втора част и твърде периферно е засегната и представена информацията от трета глава. Това създава усещането за дисбаланс, а всъщност реалната категорично приносна част в дисертацията е именно третата.

II. Приноси на дисертационното изследване

Най-същественият принос в дисертацията е представянето, систематизацията и анализът на неизследвани до този момент в науката периодични издания. Към тяхната характеристика са приложени и типологизации, които създават обща и достоверна представа за облика на периодиката на френски език от изследвания период. Факт е, че дисертантката е приложила свои преводи на публикуваните на френски материали, както и снимков материал, който илюстрира визуално поредното издание. Това прави използването на нейните проучвания достъпно и за читатели, които не владеят френски език. Публикациите, които са представени по дисертационния труд, обхващат голям периметър от поднесената в него информация и са тематично подчинени на изследователските му цели. Намирам за мотивирано предложението да се публикува дисертацията като книга, която да подпомогне бъдещи изследвания по посочената проблематика.

III. Бележки и препоръки

В хода на оценките за постигнатото в дисертационния труд на Велина Велинова посочих, че с цел подобряване на оформянето на заглавията, правописа и визуалните послания в бъдещата книга е добре да се обърне специално внимание на раздел с приложения, където качеството на публикуваните визуални материали ще бъде значително подобрено. Също така може да се обърне внимание на стила на изложение в дисертацията, тъй като на места са допуснати епизодични стилистични неточности – стилово неуместни изрази.

IV. Публикации и участия в научни форуми

Публикациите отговарят на темата на дисертацията и участията в конференции показват непрекъснат интерес към научни форуми у нас и в чужбина, в които могат да се представят и подложат на дискусия изследванията на Велина Велинова по дисертационния текст.

V. Заключение

В заключение трябва да подчертая, че са изпълнени изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски" за апробиране и оповестяване на резултатите от изследването според чл. 5, т. 5 и са покрити минималните национални изисквания по чл. 63, ал. 1, т. 4 и чл. 69, ал. 3.

На базата на всичко посочено по-горе в становището считам, че са налични всички основания да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ на Велина Красимирова Велинова, редовен докторант в катедра „История и теория на журналистиката“ към Факултета по журналистика и масова комуникация.

Дата: 14.11.2025г. Рецензент: Проф. д-р Елена Славова Гетова